

”Miekkojen terissä luonnollinen tasapaino, molemmat puolet yhdessä täydellisesti”

Sukupuolen kerrontakeinot Katri Alatalon teoksessa *Ikuisesti, siskoni*

Emilia Hämäläinen
Kandidaatintutkielma
Kirjallisuus
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Emilia Hämäläinen	
Työn nimi "Miekkujen terissä luonnollinen tasapaino, molemmat puolet yhdessä täydellisesti" Sukupuolen kerrontakeinot Katri Alatalon teoksessa <i>Ikuisesti, siskoni</i>	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaattitutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 25
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielmassa tarkastelen Katri Alatalon fantasiaromaanin <i>Ikuisesti, siskoni</i> (2019) sukupuolen kerrontakeinoja, keskittyen sivuhenkilöhahmoihin, joiden sukupuoli ilmenee monitulkintaisena. Tavoitteenani on selvittää, millaisten kerronnan keinojen, kielenkäytön sekä olemuksen kuvauksien kautta henkilöahmojen sukupuoli jää kertomatta. Tarkoitukseni ei ole henkilöahmojen sukupuolen selvittäminen, vaan länsimaalaisten kulttuuristen oletusten kautta haastaa sukupuolta paikantavien oletusten tekeminen.</p> <p><i>Ikuisesti, siskoni</i> -teoksen kerronnan tarkastelussa käytän tutkimusmenetelmänä lähilukua. Valitsemani teoreettinen näkökulma on feministisessä ja queer-narratologiassa, joka nostaa sukupuolen teeman kerronnan keskiöön. Hyödynnän henkilöahmoista kerrotun analysoinnissa sukupuolittamatonta kerrontaa, jolla tarkoitetaan keinoja, jotka kerronnassa mahdollistavat sukupuolen monitulkintaisuutta. Taustoitan sukupuolen käsitettä feministisen ja queer-teorian näkökulmasta.</p> <p>Tutkielmassani kävi ilmi, että <i>Ikuisesti, siskoni</i> -teoksen kerronta tapahtui hän-muotoisen ulkopuolisen kertojan sekä päähenkilönä toimivan Cairionan fokalisoinnin kautta. Kerronnassa näkökulman vaihtelusta huolimatta henkilöahmojen sukupuolen monitulkintaisuus säilyi. Sukupuolta jätettiin kertomatta kielenkäytössä niin Suomen kieliopin sukupuolittamattomien persoonapronominien, sukupuolen substantiivien käyttämättömyyden kuin niiden binäärisyyttä rikkovan monitulkintaisuuden kautta. Henkilöahmojen erisnimet eivät tulkintani mukaan sisältäneet sukupuoleen viittaavia merkityksiä. Sukupuolittamisen mahdollisuutta voivat haastaa androgyyninen ja vähäistä tietoa sisältävä ulkoisen olemuksen kuvailu. Henkilöahmojen luonteesta ja käyttäytymisestä oli haasteellista tehdä tulkintoja sukupuolen oletusten kautta. Henkilöahmojen asema valtiaana ja taistelijana voivat luoda oletuksia sukupuolesta, sillä fantasiakirjallisuuden sankarihahmoissa toistetaan kulttuurisia sukupuolen oletuksia. Toisaalta fantasiakirjallisuudessa on löydettävissä moninaisia, perinteisiä sukupuolittuneita oletuksia rikkovia henkilöahmoja.</p>	
Asiasanat sukupuoli, feministinen ja queer-narratologia, sukupuolittamaton kerronta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1	JOHDANTO	1
1.1	Teos <i>Ikuisesti, siskoni</i>	2
1.2	Tutkimuksen tavoite.....	3
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	5
2.1	Sukupuoli queer- ja feministisessä teoriassa.....	5
2.2	Feministinen ja queer-narratologia.....	6
2.3	Sukupuolittamaton kerronta	7
3	(SUKUPOOLEN) KERRONTA TEOKSESSA <i>IKUISESTI, SISKONI</i>	9
4	HENKILÖHAHMOJEN SUKUPUOLITTAMATTOMUUS.....	12
4.1	Sukupuolen monitulkintainen kielenkäyttö	12
4.2	Aeghall Tulilinnun olemuksen kuvauksesta	14
4.3	Luadhin olemuksen kuvauksesta	17
5	PÄÄTÄNTÖ.....	20
	LÄHTEET.....	23

1 JOHDANTO

Kandidatutkielmassa tarkastelen Katri Alatalon fantasiaromaanissa *Ikuisesti, siskoni* (2019) ilmeneviä sukupuolen kerrontakeinoja, joiden kautta henkilöhahmojen Aeghall Tulilinnun ja Luadhin sukupuolta jätetään kertomatta. Teoksen fantasiaelementteinä hyödynnetään kelttiläisiä myyttejä, sisältäen muinaisia jumalia sekä druideja. Teoksen tarinan keskiössä ovat sisarukset Caitriona (hänen kutsumanimensä on Cat) ja Doilidh (myöhemmin Gilly), jotka kasvavat muinaisien jumalien voimaa sisältävän Endruilin kivilaakson vierellä. Caitriona nuoruuden kärsimättömyydessään tekee kohtalokkaan valinnan, jolloin hänen siskonsa menettää henkensä ja hän itse jumalten toimesta kirotaan kuolemattomaksi. Caitrionan etsiessä tarinassa anteeksiantoa teoilleen, tulee hän eläneeksi niin druidin kuin taistelijan elämää. Elämänsä varrella hän kohtaa Dun Eirichin kaupungin valtiaan Aeghall Tulilinnun ja samhnai-taistelija Luadhin Cagairin taistelukoulussa. Vaikka Aeghall Tulilintu ja Luadh ovat tarinan sivuhenkilöhahmoja, heidän roolinsa on merkittävä *Ikuisesti, siskoni* -teoksen tarinan kannalta.

Tutkielmaa lähestyn feministisellä ja queer-narratologialla, jossa tekstien kerronnan rakenteeseen, muotoon sekä vastaanottoon tuodaan sukupuolen kontekstin vaikuttavuus (Lanser 2013, kappale 2). Tarkastelen henkilöhahmoista kerrottua sukupuolittamattomana kerrontana. Sukupuolen osittain tai kokonaan kertomatta jättämistä nimitetään sukupuolittamattomaksi kerronnaksi (Ghosal & Jetubhai 2019, 15).

Tutkimuspositiiossani korostuvat sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden puolesta puhuvat arvoni. Näin ollen tukeudun ajatukseen identiteettien häilyvyydestä sekä (kaikenlaisen) kategorisoinnin purkamisen mahdollisuuksista. Tarkoitukseni on kandidatutkielmani kautta tuoda esille teosta, joka murtaa kerrontaa sukupuolen kertomisesta.

1.1 Teos *Ikuisesti, siskoni*

Katri Alatalon fantasiaromaanin *Ikuisesti, siskoni* (2019) päähenkilönä on Cairiona, joka nuoruuden kärsimättömyydessään tekee kohtalokkaan valinnan, aiheuttaen siskonsa Doilidh (myöhemmin Gilly) kuoleman, hänen itsensä tullen lapsuuden kotikylänsä Endruilin kivilaakson jumalten toimesta kirotuksi kuolemattomaksi. Kerronta tapahtuu teoksessa niin menneessä kuin nykyhetkessä. Menneisyyden kerronnan avulla lukija pystyy hetki hetkeltä ymmärtämään nykyhetkessä piileviä sanomatomia mysteerejä.

Tarinan nykyhetkessä Cairiona on valinnut druidin¹ elämän, ja saanut druidioppilaakseen Gillyn, joka myöhemmin paljastuu uudelleensyntyneeksi Doilidhiksi. Aeghall Tulilintu on Dun Eirichin kaupungin valtiass, jonka luokse Cairiona ja Gilly saapuvat parantamaan kaupunkilaisia sairaudesta. Aluksi yhteistyö Aeghallin kanssa sujuu hyvin, vaikka häntä kuvataan ylpeänä valtiaana. Henkilöhahmon todellinen luonne paljastuu, kun tämä haluaa tulla Cairionan kaltaiseksi kuolemattomaksi. Tarinan asetelma muuttuukin, Aeghallin aloittaessa kidutuksen (Cairionan tappaminen moni eri tavoin) kautta selvittämään hänen kuolemattomuutensa syytä. Nykyhetken tarina keskittyy Cairionan kamppailuun valtiaan häikäilemättömän tahdon alta. Aeghall henkilöhahmona kehittyi uhkaavaksi viholliseksi, joka vaarantaa Cairionan sekä Gillyn elämää.

Luadhiin Cairiona tutustuu tarinan menneisyydessä, kun Cairiona aloittaa kouluttautumisen samhnai-taistelijaksi Cagairin taistelukoulussa. Samhnai-taistelijat esiintyvät tarinassa lähes mystisinä, äärettömän taitavina ja kuolemaa pelkäämättöminä: ”Nämä eivät olleet tavallisia sotilaita” (Alatalo 2019, 61). Luadhista ja Cairionasta tulee hetkessä läheisiä ystäviä toisilleen. Luadh esiintyy pitkään samhnai-taistelijaksi harjoitteleena, joten hänestä tulee Cairionalle kuin esikuva. Kun Cagairiin hyökätään, Cairiona haavoittuu ja hänen todetaan kuolleen. Kun hän herää jälleen henkiin, hän ei uskalla palata Cagairiin, peläten kuolemattomuutensa ja siihen johtaneiden syiden paljastumista. Luadhin esiintyminen henkilöhahmona on hetkellinen, mutta hänen ja Cairionan välille syntyvä side jää syväksi.

Katri Alatalon teoksesta *Ikuisesti, siskoni* ei ole löydettävissä vielä tehtyä tutkimusta, joten on mielekästä lähestyä teosta sukupuolen kerrontakeinojen kautta. Mielienkiintoista on, etteivät teoksen sisältämät sukupuoli sekä seksuaalisuuden moninaisuuden teemat ole nousseet esille teoksen esittelyistä. Gummeruksen (2019) esittelyssä ja Katri Alatalon haastattelussa *Ikuisesti, siskoni* teosta kuvaillaan kelttimytologiasta aineksia saavaksi sekä kerrotaan tarinan keskittymisestä sisaruuden ympärille. Toni Jerrmanin arvostelussa (2019) keuhataan Alatalon kielellistä rikkautta sekä

¹ *Ikuisesti, siskoni* tarinassa druideilla on maagisia voimia. Teoksen tarinassa erääksi druidin tehtäväksi tulee ihmisten parantaminen: ”druidit ovat parantajia. Druidit varjelevat elämää [--]” (Alatalo 2019, 8). Kelttiläisessä perinteessä druidit miellettiin uskonnollisten rituaalien päpeiksi sekä tietäjiksi (Sjöblom 2017, 16).

henkilöhahmojen rakentamista moniulotteisiksi. *Ikuisesti, siskoni* kerronnassa on myös mielestäni havaittavissa kielellistä taidokkuutta sekä kauneutta henkilöhahmojen, paikkojen ja tapahtumien kuvailussa. Alatalolta löytyy ennestään teos *Käärmeiden kaupunki* (2017), joka on ollut Kuvastaja-palkinnon ehdokkaana (Gummerus 2019).

Joonas Sääntti (2019, 69) mainitsee, kuinka sukupuolen monitulkintaisuus on kirjallisuudessa vaikuttanut muuttuneen tavanomaisemmaksi 2000-luvulla. Tällöin teoksissa on alkanut esiintymään enemmän kertojia sekä henkilöhahmoja, joiden sukupuolen tulkitseminen voi olla vaikeaa (Sääntti 2019, 69). Sukupuolen kertomatta jättämisestä on löydettävissä varhaisemmistakin teoksista kuten Jeanette Winterson *Written on the Body* (1992) ja Anne Garrétan *Sphinx* (1986). Itselleni sopivan kohdeteoksen löytäminen oli haastavaa, sillä halusin löytää erityisesti teoksen, jota ei olisi vielä tutkittu ja joka olisi kotimaista tuotantoa. Löysin *Ikuisesti, siskoni* -teoksen Dess Terentjeva -artikkelista (2022), jossa hän tuo esille Alatalon teoksen sisältävän sukupuolettomia hahmoja. Artikkelissa esitellään Suomen kirjallisuuden spekulatiivisen fiktion henkilöhahmojen binäärisyyden murtumista, tarkemmin 2020-luvulla ilmestyneitä valikoituja sateenkaariteoksia ja niiden tuottamia muunsukupuolisuuden² representaatioita. Muita kotimaisia spekulatiivisen fiktion teoksia sukupuolen moninaisuuden parista ovat esimerkiksi Siiri Enorannan teos *Josir Jalatvan eriskummallinen elämä* (2017) sekä Emmi Itärannan teos *Kuunpäivän kirjeet* (2020). (Terentjeva 2022, 36, 37.)

Spekulatiiviseen fiktion luetaan kuuluvaksi fantasia sekä esimerkiksi tieteisfiktion ja kauhu (Hirsjärvi, Korpua & Välisalo 2021, 11). Yleisemmin spekulatiivisen fiktion sisällä sukupuolen ja seksuaalisuuden parissa on tutkittu enemmän kauhua ja tieteisfiktioita, fantasian jäädessä vähemmälle. Myös suomalaisessa tutkimuskentässä fantasian tutkiminen queer-tutkimuksen sekä feministisen tutkimuksen kautta on ollut vähäisempää (Tapiokaski 2021, 435, 448.) Teos *Ikuisesti, siskoni* edustaa fantasia-genreä, jonka tutkiminen feministisestä sekä queer-lähtökohdasta voisi siten tukea myös fantasian tutkimista sukupuolen tematiikan kautta.

1.2 Tutkimuksen tavoite

Tutkielmassa tarkastelen teoksen *Ikuisesti, siskoni* kerronnan keinoja, joiden kautta henkilöhahmojen sukupuoli jätetään kertomatta. Valitsemani näkökulma on feministisessä ja queer-narratologiassa, joka nostaa sukupuolen teeman kerronnan keskiöön. Feministisessä ja queer-narratologiassa tekstien kerronnan rakenteeseen, muotoon sekä vastaanottoon tuodaan sukupuolen kontekstin vaikuttavuus (Lanser 2013, kappale 2). Feministisen ja queer-narratologian näkökulman kautta tutkin kertojan ääntä ja kertomisen näkökulmaa sekä niiden kautta henkilöhahmojen kertomista.

² Muunsukupuolisuudella voidaan tarkoittaa identiteettiä binäärijaon ulkopuolella, mieheyttä ja naiseutta yhdistelevää sekä niiden välillä olevaa. Kaikki ei-binääriset identiteetit eivät välttämättä ole muunsukupuolisuutta. (Helsinki Pride yhteisö 2024.)

Sukupuolen osittain tai kokonaan kertomatta jättämistä nimitetään sukupuolittamattomaksi kerronnaksi (Ghosal & Jetubhai 2019, 15). Hyödynnän henkilöhahmojen kerronnan analysoinnissa sukupuolittamatonta kerrontaa, jolloin tarkastelen henkilöhahmojen olemuksen kuvailua ja kielenkäyttöä. Keskityn teoksen *Ikuisesti, siskoni* sivuhenkilöhahmoihin Aeghall Tulilintuun ja Luadhiin, joten kerronnan tarkastelu tapahtuu valikoiden. Tämän vuoksi keskityn osaan teoksen tekstiosuuksista. Kerronnan tarkastelun tutkimusmenetelmänä käytän lähilukua. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Kuinka sukupuolittamattomat henkilöhahmot esitetään kerronnankeinojen kautta?
2. Miten kerronnassa kuvaillaan henkilöhahmojen olemusta ja millaista kielenkäyttöä on havaittavissa?

Aiempaa tutkimusta feministisestä ja queer-narratologiasta löytyy Susan Lanserin artikkelista ”Queering narratology” (1996), jossa hän käsittelee sukupuoleltaan avoimeksi jääviä kertojia. Lanserilta löytyy myös artikkeli ”Queering narrative voice” (2018), joka käsittelee tarkemmin queerin kertojan ääntä ja sen vaikutuksia kertojan sukupuolen kertomiseen. Aiheen parista löytyy Joonas Sántin artikkeli ”Coming up roses: gender ambiguity and the unnatural in two short stories by Ali Smith” (2022), jossa kertojan sukupuoli jää monitulkintaiseksi. Sukupuolittamattoman kerronnan tutkimusta käsitellään Madhumita Ghosalin ja Khuman Bhagirath Jetubhain artikkeleissa ”Ungendered narrative: a new genre in the making” (2018) ja ”When language limits the lust: moments of desire in ungendered narrative” (2019).

Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä taustoitan sukupuolen käsitettä, feminististä ja queer-narratologiaa sekä sukupuolittamatonta kerrontaa. Analyysiosuudessa tulkitseen aluksi yleisemmin *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kertojan ääntä ja kerrontaa sekä samalla tuon esille teoksen erilaisia tapoja ilmentää sukupuolta. Tämän jälkeen tarkastelen teoksen kerronta keinojen kautta sukupuolittamatonta kielenkäyttöä sekä henkilöhahmojen olemuksen kuvausta. Päätännössä esittelen tutkielman johtopäätöksiä.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Sukupuoli queer- ja feministisessä teoriassa

Tässä kappaleessa on tarkoitus tuoda esille queer-käsitteen taustaa sekä sukupuolen teorisointeja feministisen ja queer-tutkimuksen parista. Sanna Karkulehdon (2011, 73) mukaan queerilla tarkoitetaan heteroseksuaalisuuden vastakkaisia seksuaali-identiteettejä, kuten homo- ja lesboseksuaalisuutta sekä sukupuolivähemmistöjä³. Queeria on alun perin käytetty halventavana nimityksenä⁴, mutta nykyisin sitä hyödynnetään myönteisessä merkityksessä esimerkiksi aktivismissa, teorioissa sekä tutkimuksessa (Karkulehto 2011, 73).

Queer-identiteettikäsityksen mukaan identiteetit ovat häilyviä ja liikkeessä olevia. Häilyvyyteen identifioituminen on kuitenkin vaikeaa, sillä heteronormatiivisessa kulttuurissamme ihmisten identiteettiä paikannetaan olemuksellisuuden kautta. Eri-laisten identiteettien ja niiden erojen korostaminen on siten tärkeää, koska sillä voidaan murtaa kulttuurisia oletuksia. (Karkulehto 2011, 73, 74–75.) *Ikuisesti, siskoni* -teoksen henkilöahmojen Aeghallin ja Luadhin sukupuoli-identiteettiä sen enempää kuin seksuaali-identiteettiä ei kerronnassa ilmaista. Henkilöhahmot eivät esiinny selkeärajaisesti queer-identiteetin kuin heteronormatiivisen binäärisen mies ja nainen sukupuolikäsityksen mukaisesti. Henkilöhahmojen häilyvyys jättää identiteetin moninaiset mahdollisuudet avoimeksi. Karkulehdon (2011, 88) mukaan queer-tutkimus tarkastelee sukupuolta pyrkimyksenään murtaa kategorisoivia käsityksiä. Tarkoituksena on korostaa biologisen ja sosiaalisen sukupuolen mahdollisuutta häilyä, vaihdella keskenään sekä muuttua (Karkulehto 2011, 76).

³ Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat esimerkiksi intersukupuoliset ja transsukupuoliset henkilöt (Karkulehto 2011, 73).

⁴ Queerilla on tarkoitettu outoa tai kummallista, heteroseksuaalisuuden vastaista identiteettiä (Karkulehto 2011, 73).

Yleisemmin sukupuolen käsitteessä otetaan huomioon siihen vaikuttavat kulttuuriset muovaavat ja tuottavat käytänteet sekä sukupuolen ruumiillisuus ja kokemuksellisuus. Sukupuolta ei siten pyritä määrittelemään yksiselitteisesti, vaan moninaisesta näkökulmasta. (Karkulehto 2011, 62.) Judith Butler teoksessaan *Gender trouble: feminism and the subversion of identity* (2000) esittelee feministisessä ja queer-tutkimuksessa hyödynnettävää performatiivista sukupuoliteoriaansa. Butlerin (2000, 33, 178–179) mukaan sukupuolen on käsitetty synnyttävän tekoja, kun todellisuudessa sukupuoli syntyy performatiivisuuden eli tietynlaisten, esimerkiksi arkipäiväisten tekojen toistamisen kautta. Nämä teot eivät ole vapaita ominaisuuksia, vaan kulttuurissa sovitut käytänteitä, joiden kautta sukupuolesta on pyritty rakentamaan koherenttia ja pysyvää identiteettiä. Käytänteitä on kuitenkin mahdollista murtaa sukupuolen toiston kautta, joka tuo esille identiteetin rakenteellisuuden. (Butler 2000, 33, 178–179.) Luadhin ja Aeghallin identiteetti jää kertomatta jättämisen vuoksi häilyväksi ja antaa jo mainitun mukaisesti identiteetille moninaisia mahdollisuuksia. Kertomatta jättäminen voi luoda pyrkimystä sukupuolen selvittämiseen ja tällöin henkilöhahmoista kerrottu olemus sekä käyttäytyminen eli sukupuoleen liitetyt teot, voivat osaltaan murtaa ja vaikeuttaa koherentin sukupuolen ilmentymistä.

2.2 Feministinen ja queer-narratologia

Tässä kappaleessa esitellään feministisen queer-narratologian taustaa sekä erilaisten kertojien positiota sekä kielenkäytön vaikutusta sukupuolen monitulkintaisuuden onnistumisessa kerronnassa.

Ikuisesti, siskoni -teoksen kerronnassa Luadh ja Aeghall tulevat esille hän-muotoisen kertojan kautta. Kerronnassa on ajoittaista näkökulman vaihtelua, kun tapahtumat välittyvät Caitrionan fokalisoinnin kautta. Kerronnan tarkastelun keskiössä ovat tällöin Genetten klassisen narratologian käsitteet fokalisaatio sekä heterodiegeettinen kertoja (Lehtimäki & Steinby 2013, 117, 125). Feministinen ja queer-narratologia nostaa sukupuolen teeman kerronnan keskiöön, jolloin on mielenkiintoista tarkastella kertojan ääntä ja näkökulman vaihtelua sekä niiden vaikutusta sukupuolen kertomatta jättämiseen.

Lanserin (2013, kappale 3) mukaan klassinen narratologia on lähestynyt kerrontaa objektiivisesti, irrallaan kulttuurisista ja sosiaalisista konteksteista. Ensimmäisenä syntynyt feministinen narratologia rakensi jälkiklassista narratologiaa, jossa kerronnan rakenteen, muodon sekä vastaanoton tulkitsemiseen tuotiin sukupuolen sosiaalisen ja historiallisen kontekstin vaikuttavuus. Queer-teorian syntyessä 1990-luvulla, kerronnan tutkimuksessa queeria lähestymistapaa on hyödynnetty erityisesti pyrkimyksessä murtaa kaikenlaisia sukupuolen ja seksuaalisuuden kautta tehtäviä kategorisoivia käytäntöjä sekä paikannettaessa identiteettejä ei-heteronormatiivisuudesta. (Lanser 2013, kappale 3.) Lanserin ja Warholin (2015, 7) mukaan feministisessä ja

queer-teoriassa sukupuoli ymmärretään muuttuvana ja sosiaalisesti rakentuneena. Feministisessä ja queer-narratologiassa tarkastellaan erilaisia identiteettejä moninai-
sesta näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat erilaiset seksuaali- ja sukupuoli-iden-
titeetit sekä niiden rinnalla muut risteävät identiteetin erot, kuten etnisyys ja luokka. Feministinen ja queer-narratologia ovatkin jännitteistään huolimatta päällekkäisiä ja
niiden erottaminen haastavaa. (Warhol & Lanser 2015, 3.) Tästä syystä tutkielmassa
hyödynnetään feminististä ja queer-narratologiaa yhtenä suuntauksena.

Aeghallin ja Luadhin sukupuolen kertomatta jättäminen tapahtuu hän-muotoi-
sen kertojan toimesta, jolloin käytetyllä kielellä voi olla merkitystä niin henkilöhah-
mojen kuin kertojan itsensä sukupuolen monitulkintaisuuteen. Hän-muotoinen hete-
rodiegeettinen kertoja jää yleensä ilman sukupuolensa määrittelyä, kun taas henkilö-
hahmona kertomassaan tarinassaan olevan homodiegeettisen kertojan sukupuoli käy
kerronnassa yleensä ilmi. Henkilökertojan sukupuolen piilottaminen on haastavaa
useiden kielten, kuten englannin kielen sukupuolitettujen persoonapronominien
vuoksi. Vaikka sukupuolittamattoman kerronnan käyttäminen on harvinaisempaa,
sitä on käytetty tietyissä teoksissa⁵. (Lanser 2018, 927, 930, 931.) Englannin kieliopin
vuoksi, sukupuolittamattomat kertojat ovat kuitenkin yleisempiä kuin kolmannessa
persoonassa kerrotut sukupuolittamattomat henkilöahmot (Livia 2001, 58).

Suomen kieliopin voi esittää mahdollistavan helpommin sukupuolen kerto-
matta jättämisen niin henkilökertojille kuin kolmannen persoonan henkilöahmoille.
Mila Engelberg (2002, 111, 112) tuo esille, kuinka sukupuolta suomen kielessä tuodaan
esille ammattinimikkeissä sekä muissa sukupuoleen viittaavissa geneerisissä ilmai-
suissa. Yleisemmin kieliopistamme, kuten persoonapronomineista, sukupuolittunei-
suus kuitenkin puuttuu (Engelberg 2002, 111, 112). Suomen kieliopin sukupuolitta-
mattomuus Aeghallin ja Luadhin kohdalla mahdollistaa helpommin sukupuolen ker-
tomatta jättämisen kuin esimerkiksi englannin kielessä.

2.3 Sukupuolittamaton kerronta

Kun todellisessa maailmassa kohtaamme toisemme enemmän tai vähemmän ul-
koisen olemuksemme kautta, kerronnan tasolla voimme nähdä vain sen, mitä kertoja
suostuu kertomaan. Se, mitä ei ilmaista *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerronnassa voi luki-
jalle jäädä arvoitukseksi ja mahdollistaa henkilöahmon sukupuolen monitulkintai-
suutta. Lanserin (1996, 258) mukaan kertomuksessa henkilöahmon sukupuoli voi
jäädä paljastumatta, mutta elokuvallisessa kertomuksen versiossa sukupuoli yleensä
selviää ruumiin paljastamisen kautta. Tekstin kerronnalliset keinot voivat paremmin

⁵ Lanser (2018, 930) mainitsee Jeanette Wintersonin teoksen *Written on the body*, jossa sukupuolel-
taan monitulkintainen kertoja kertoo minämuotoisesti.

mahdollistaa henkilöhahmojen biologisen sukupuolen kuten myös sosiaalisen sukupuolen piilottamisen (Lanser 1996, 258).

Ghosalin ja Jetubhain (2019, 15) mukaan sukupuolittamaton kerronta on hahmon sukupuolen piilottamista teoksessa. Tällöin henkilöhahmon sukupuoli-identiteetti jätetään teoksen kerronnassa kertomatta joko osittain tai kokonaan (Ghosal & Jetubhai 2019, 15). Sukupuolittamaton kerronta voi onnistua, jos kerronnassa häivytetään sukupuolta kielellisten elementtien kuten persoonapronominien, substantiivien, erisnimien sekä henkilöhahmojen luonnehtimisen kautta (Ghosal & Jetubhai 2018, 274, 279, 281). *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerronnassa Aeghallin ja Luadhin kohdalla sukupuolen kertomatta jättäminen ilmenee kielenkäytössä sekä, kuinka henkilöhahmojen olemusta kuvataan. Henkilöhahmojen kertomisen tarkastelu auttaa selvittämään, kuinka sukupuolittamattomuus heidän kohdallaan rakentuu.

Ghosalin ja Jetubhain (2019, 25) mukaan sukupuolittamattoman henkilöhahmon sukupuolta ei ole tarpeellista selvittää, sillä sitä tehdään kulttuuristen oletamuksien kautta. Samoin Sääntti (2019, 70) tuo esille, kuinka lukija voi rakentaa mielikuvia henkilöhahmon sukupuolesta kulttuuristen oletusten kautta. Vaikkei henkilöhahmojen sukupuolen selvittäminen ole tarkoituksenmukaista, sukupuoleen liitettävien kulttuuristen oletusten kautta on tarkoitus tuoda esille Aeghallin ja Luadhin sukupuolen monitulkintaisuutta. Oletusten esille tuomisen tarkoituksena on murtaa ajatusta siitä, että oletusten perusteella olisi ylipäättään mahdollista selvittää sukupuolta. Ghosalin ja Jetubhain (2019, 26) mukaan sukupuolittamattomalla kerronnalla voidaan osaltaan kyseenalaistaa sukupuolittuneisuuden perustuvaa todellisuuttamme ja tämä tuo ilmi sukupuolta yhteiskuntamme rakenteellisena asiana. Kerrontaa hyödyntämällä voidaan pyrkiä kohti tilannetta, jossa sukupuoli ei kanna nykyisen mukaista merkitystä identiteetin rakentumisessa (Ghosal & Jetubhai 2019, 26). Pyrkimyksenä on tuoda esille *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerrontaa, joka jättää sukupuolta kertomatta ja haastaa kulttuuristen sukupuolen oletusten paikantumista.

3 (SUKUPOULEN) KERRONTA TEOKSESSA *IKUISESTI, SISKONI*

Ikuisesti, siskoni -teoksen kerronta on hän-muotoista, jolloin se välittyy ulkopuolisen heterodiegeettisen kertojan toimesta. Genetten mukaan heterodiegeettinen kertoja ei ole yleensä osallisena kerrotussa tarinassa (Lehtimäki & Steinby 2013, 117). Lanserin (2018, 931, 933) mukaan heterodiegeettisen kertojan ulkopuolisuus sekä olemuksettomuus, kuten ihmismäisyyden puuttuminen mahdollistavat kertojan sukupuoli-identiteetin säilymistä kerronnassa mysteerinä. Kerronnassa ei ole havaittavissa kertojan itseensä viittaavaa kerrontaa tai osallisuutta tarinaan, jonka kautta kertoja voisi paljastaa identiteettiään. Heterodiegeettisen kertojan kautta välittyy päähenkilö Caitrionan erilaiset elämänvaiheet, joiden aikana henkilöhahmo kohtaa Aeghall Tulilinnun sekä Luadhin.

Suomen kieliopin sukupuolittamattomuus sallii helpommin sukupuolen kertomatta jättämisen hän-muotoisessa kerronnassa. Lanserin (2018, 927, 930) mukaan henkilöhahmojen, kuten myös henkilöhahmona olevien kertojien, sukupuolen piilottaminen on haastavaa esimerkiksi englannin kielen sukupuolitettujen persoonapronomien vuoksi.

Aeghall astuu parvekkeelle ja asettaa kämmenensä kaiteelle. Hän on niin pitkä, että kyynärpäät taittuvat vain hiukan. (Alatalo 2019, 127.)

Aeghallin ja Caitrionan kohdatessa valtiaan linnan parvekkeella, kuvailee kertoja Aeghallin ulkoista olemusta ja henkilöhahmoon viitataan persoonapronominilla. Suomen kieliopin sukupuolittamattomat persoonapronominit eivät paljasta tietoa Aeghallin, kuten muidenkaan henkilöhahmojen sukupuolesta. Persoonapronominit vaikuttavat kerronnassa mitättömiltä, lähes huomaamattomilta kielellisiltä elementeilä, samalla ne luovat merkittäviä mahdollisuuksia ja haasteita sukupuolen monitulkintaisuuden onnistumiselle.

Ikuisesti, siskoni -teoksen kerronnassa on vapaan epäsuoran esityksen piirteitä, sillä kertoja puhuu ulkopuolisesti ja toisaalta vaihtelevasti Caitrionan äänellä. Vapaassa epäsuorassa esityksessä hän-muotoinen kertoja pystyy kuin samaistumaan henkilöahmon kokemusmaailmaan (Lehtimäki & Steinby 2013, 104–105). Kerronta on näin ollen henkilökeskeistä kerrontaa, sillä se siirtyy ajoittain Caitrionan fokalisointiin. Genetten mukaan fokalisoinnissa kerrottu esiintyy tietyn näkökulman välityksellä (Lehtimäki & Steinby 2013, 125).

“Niin, monet ovat istuneet näilläkin tuoleilla meitä ennen”, Aeghall sanoo, eikä Cat saa kiinni valtiaan ajatuksista. Mitä hän oikein miettii, kun kallistaa pikarin huulilleen ja katsoo samalla Catia niin pisteliäästi, että druidin kaavun kaulus alkaa kutittaa? (Alatalo 2019, 123.)

Kun Caitriona ja Gilly saapuvat Aeghallin linnaan illalliselle, yrittää Caitriona tulkita Aeghallin epäilyttävää käytöstä. Caitrionan fokalisoinnissa hänen ajatuksensa ja tulkintansa pääsevät esille. Kerronnassa ei ilmene Aeghallin Tulilinnun ja Luadhin fokalisointia, joten henkilöahmojen näkökulmaa, kuten tietoa heidän sukupuoli-identiteetistään ei käy ilmi. Moninaisemman fokalisoinnin vaihtelun tarkastelu olisi mielenkiintoista. Tällöin voisi tarkastella, onko henkilöahmojen itsensä ja heistä kerrotun tiedon välillä suurta eroavaisuutta. Kerronnan henkilöahmojen tarkastelu keskittyy ainoastaan Caitrionan fokalisoinnin sekä kertojan kertomankin tiedon väliseen mahdolliseen eroavaisuuteen.

Ikuisesti siskoni -teoksen kerronnan aikamuoto vaihtelee tarinan nykyhetken sekä menneisyyden välillä. Kerronnan nykyhetki ilmenee preesensmuotoisesti.

Cat ja Gilly ohittavat portaikossa istuvia kerjäläisiä resuisissa vaatteissaan [--]. Siellä missä ei kulje sotilaita, seisoo kujien varjoissa yksinäisiä ihmisiä reidet paljaina ja silmät kiiluvina – naisia, miehiä, niitäkin, jotka ovat jotakin naisen ja miehen väliltä. He tarjoavat itseään yölle, pyytävät hikisiä kolikoita maksuksi siitä mitä myyvät. (Alatalo 2019, 17.)

Caitrionan ja Gillyn saapuessa Dun Eirichin kaupunkiin, Caitrionan fokalisoinnissa ilmenee tarkempi kuvaus ihmisistä raadollisessa tilanteessa. Caitrionan fokalisoinnissa ympäristössä oleviin ihmisiin viitataan sukupuolen substantiiveilla: “naisia, miehiä, niitäkin, jotka ovat jotakin naisen ja miehen väliltä” (Alatalo 2019, 17), jolloin tieto sukupuolesta kerrotaan sekä toisaalta haastetaan tiedon paikantuminen binäärisen sukupuolikäsityksen mukaisesti. Raadollisessa tilanteessa olevien ihmisten kuvailussa tulee esille myös sukupuolen kulttuuristen oletusten toistin toistaminen. Vaikkei kerronnassa eksplisiittisesti ilmaista ihmisten ammatiksi prostituutiota, voi tähän löytää miellelyhtymiä ilmaisusta: “hikisiä kolikoita maksuksi siitä mitä myyvät” (Alatalo 2019, 17). Jyrkinen ja Penttinen (2017, 251) tuovat esille prostituution pitävän sisällään kulttuurisia mielikuvia seksiä myyvästä naisesta ja tällaisia oletuksia toistetaan laajalti

myös median toimesta. Vaikka prostituutiosta on yhteiskunnallisia ongelmia⁶, se sisältää sukupuolittuneita oletuksia, joita kerronnassa toistetaan toisin moninaisemalla tavalla. Kuten (Butler 2000, 179) esittää, toisin toistamisella voidaan korostaa tekojen kautta syntyvää sukupuolen rakenteellisuutta.

Kerronnan menneisyys ilmenee imperfektimuotoisesti. Kertojan kertoessa Caitrionan ensimmäisestä päivästä Cagairin taistelukoulussa kertoja antaa ymmärtää Caitrionalla olevan tahtoa pärjätä ylivoimaisessa harjoituksessa, lopulta hänen luovuttaessa. Caitrionan fokalisoinnissa fyysinen tuska ilmenee yksityiskohtaisemmin: "tulinen liekki tuntui luissa asti" (Alatalo 2019, 171). Fokalisointi antaa tarkempaa tietoa Caitrionan sisäisestä tuntemuksesta ja vahvistaa vaikutelmaa hänen fyysisestä kokemattomuudestaan.

Caitriona koetti pitää niskansa rentona, estää jalkojaan vapisemasta, mutta hän murtui auttamatta ensimmäisenä. Reisiä poltti, tulinen liekki tuntui luissa asti, lihakset tärisivät. Lopulta hän vajosi maahan polvet turtina kuin puupölkkyt. [--] Sitten toinen oppilas tuli hänen luokseen, ehkä neljätoistavuotias tyttö, jonka pyöreät kasvot olivat pisamista pilkulliset. (Alatalo 2019, 171.)

Kertojan kerronnassa sukupuoli ilmenee eksplisiittisesti, kun Caitrionaa lähestyvän henkilöahmon sukupuoli ilmaistaan substantiivilla tytöksi. Kerronnan ilmaisussa on myös epävarmuutta: "ehkä neljätoistavuotias tyttö" (Alatalo 2019, 171), joka jättää varaa kysymykselle, arvaillaanko tässä henkilöahmon ikää vai sukupuolta? Tässä käy kuitenkin ilmi sukupuolen eksplisiittinen kertominen, oli se arvailua tai henkilöahmon todenmukaisen sukupuolen kerrontaa. *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerronnassa ilmaistaan eksplisiittisesti tiettyjen henkilöahmojen sukupuolta, yhtäältä jättäen Aeghallin ja Luadhin sukupuolen kertomatta. Seuraavaksi tulenkin tarkastelemaan, millä tavoin sukupuolen kertomatta jättäminen onnistuu kerronnassa. Lähestyn tarkastelussani kerronnan kielenkäyttöä sekä henkilöahmojen ulkoisen olemuksen, luonteen ja käytöksen kuvailua.

⁶ Prostituutiota käsitellään Jyrkisen ja Penttisen (2017) artikkelissa Organisoitunut prostituutio ja seksikauppa, tarkemmin sukupuolittuneen väkivallan ja yhteiskunnallisen ongelman tematiikassa.

4 HENKILÖHAHMOJEN SUKUPUOLITTAMATTOMUUS

4.1 Sukupuolen monitulkintainen kielenkäyttö

Ikuisesti, siskoni -teoksen henkilöhaahmojen sukupuoli ei paljastu Suomen kie-
liopin sukupuolittamattomissa persoonapronomineissa. Sukupuolen kertomatta jät-
täminen teoksen kerronnassa onnistuu lisäksi sukupuolen substantiivien käyttämät-
tömyyden sekä monitulkintaisuuden avulla. Caitrionan fokalisoinnissa Luadhin su-
kupuolen substantiivi(t) ilmaistaan kieltomuotoisesti: ”ei mies eikä nainen” (Alatalo
2019, 182). Tämä jättää Luadhin identiteetin monitulkintaiseksi.

Hetken Caitrionasta näytti niin kuin hän olisi miekkujen virran kautta pystynyt
näkemään Luadhin sisimpään, siihen mitä Luadh oli. Samhnai, luittensa ytimiä
myöten. [--] Ei mies eikä nainen vaan ainoastaan Luadh, miekkujen terissä
luonnollinen tasapaino, molemmat puolet yhdessä juuri niin täydellisesti, ettei
niitä mitenkään voisi erottaa, ei voisi piirtää suoraa rajaa kahden puolen välille.
(Alatalo 2019, 182.)

Fokalisoinnissa ilmenevä vertaus miekkujen teriin symboloi henkilöhaahmon
häilyvyyttä sekä murtaa oletuksen binäärisestä sukupuoli-identiteetistä. Vaikutelmaa
monitulkintaisuudesta lisää viittaus Luadhiin hänen nimellään: ”ainoastaan Luadh”
(Alatalo 2019, 182).

Hän [Caitriona] etsi kirvesmiehen heikkoa kohtaa, tajusi yhtäkkiä, että kaikki
pohjalaiset näyttivät miehiltä, ja kun he katsoivat häntä ja Luadhia, he vaikutti-
vat hämmentyneiltä siitä, että vastustajina ei ollut pelkästään toisia miehiä.
(Alatalo 2019, 233.)

Caitriona fokalisoinnissaan epäilee pohjalaisten olevan hämmentyneitä hänen itsensä ja Luadhin sukupuolesta. Tässä viitataan epäsuorasti muihin samhnai-taisteluihin sekä Caitrionaan ja Luadhiin, joiden kohdalla sukupuolen muut vaihtoehdot jäävät kerronnassa avoimeksi toisten miesten rinnalla: ”vastustajina ei ollut pelkäämään toisia miehiä” (Alatalo 2019, 233). Henkilöhahmojen sukupuolittamisen rinnalla kerronta haastaa erityisesti Luadhin sukupuolen paikantamista kielellisesti kiintoisalla tavalla. Luadhin sukupuoli säilyy monitulkintaisena koko kerronnan ajan, joten hänen kohdallaan ilmaisu jättää sukupuolen mahdollisuudet avoimeksi. Luadhin sukupuolen substantiivin monitulkintaisuus ilmenee ainoastaan Caitrionan fokalisoinnissa, muita viittauksia henkilöhahmoon sukupuolen substantiivilla ei ole kerronnassa havaittavissa.

Aeghall Tulilintuun sukupuolen substantiivilla ei viitata Caitrionan fokalisoinnissa kuin kertojan kerronnassakaan. Aeghallin sukupuolen kertomatta jättäminen säilyy myös sukulaissuhteen termistössä, kun kertojan kerronnassa vanhemmaksi nimitys korvaa sukupuolittavat nimitykset isä ja äiti. Lisäksi Aeghallin lapsi Lachlann dialogissaan puhuttelee vanhempaansa erisnimellä. Erisnimen käyttäminen voi viestiä vanhemman ja lapsen etäisemmästä suhteesta, sillä se häivyttää sukulaissuhdetta ja vaikuttaa neutraalilta nimitykseltä. Erisnimellä puhuminen kuitenkin säilyttää Aeghallin sukupuolen monitulkintaisuuden myös hänen lapsensa dialogissa.

Hänen vieressään Lachlann pyörittelee viinipikaria kädessään eikä nosta katsettaan vanhempaansa.

”Aeghall”, Lachlann sanoo pikarinsa takaa, anelevalla äänellä.
(Alatalo 2019, 123, 124.)

Erisnimet Aeghall ja Luadh ovat keskeisessä asemassa henkilöhahmojen sukupuolen kertomatta jättämisessä. Ghosalin ja Jetubhain (2018, 280) mukaan erisnimet voivat sisältää ennako-oletuksen sukupuolesta, jolloin henkilöhahmon identiteetti ilmenee kerronnassa. Sukupuolitiedon monitulkintaisuuden onnistumisen kannalta olisi hyvä kerronnassa käyttää sukupuolineutraaleja nimiä (Ghosal & Jetubhai 2018, 280). *Ikuisesti, siskoni* -teoksen tarina on kelttiläistä fantasiagenreä, jolloin erisnimet vaikuttavat sopivan hyvin tarinan teemaan. Aeghall ja Luadh ovat vieraskielisiä Suomen erisnimien kontekstissa, jolloin erisnimien tuntemattomuus voi haastaa sukupuolittavan oletuksen tekemisen. Aeghall erisnimestä ei löydy artikkeleita, eikä internetin hakutuloksia kuin *Ikuisesti, siskoni* -teokseen liittyen. Luadh erisnimestä on löydettävissä hakutuloksia irlantilaiseen suulliseen perinteeseen, jossa nimitys esiintyy ”Luadh-lauluna” (Santos 2020, 136). Luadh on lisäksi pienen kylän nimi Albaniassa (Places in the world). Erisnimistä ei tiedonhaun perusteella ole löydettävissä sukupuoleen viittaavia merkityksiä, joka jälleen vähentää sukupuolittavan oletuksen tekemisen. Erisnimien merkitykset voivat tietenkin vaihdella eri kulttuureissa, jolloin jossain sukupuolineutraalilta vaikuttava erisnimi voi toisaalla sisältää sukupuolen

merkityksen (Ghosal & Jetubhai 2018, 280). On mahdollista, että Aeghall ja Luadh kantavat tietystä kulttuurissa mukanaan sukupuoleen liittyvän oletuksen, jonka vuoksi täydellisen kattavan arvion tekeminen erisnimien sukupuolineutraaliudesta on haastavaa. Kuitenkin henkilöhahmojen erisnimien tiedonhaun sekä erisnimien vierauden perusteella voi väittää erisnimien vähentävän sukupuolittavan oletuksen tekemisen.

4.2 Aeghall Tulilinnun olemuksen kuvauksesta

Aeghall Tulilintu esiintyy kerronnassa ensimmäisen kerran, kun Caitriona ja Gilly saapuvat Dun Eirichin kaupungissa sijaitsevaan valtiaan linnaan. Kerronnan alussa Aeghall seisoo valtaistuinsalissa ja lukee kirjettä, jonka hän on heidän saapumisestaan vastaanottanut. Kertoja aloittaa henkilöhahmon esittelyn kuvailemalla suoraan valtiaan ulkoista olemusta, hänen pukeutumistansa sekä ulkonäköä. Ghosal ja Jetubhai (2018, 281) tuovat esille, kuinka henkilöhahmon sukupuolen selvittämisen voisi tehdä kerrottujen ulkoisten piirteiden, kuten vartalotyypin, vaatetuksen sekä hiusten tyylin kautta. Lukija voi hyödyntää kulttuurisia oletuksia, joiden kautta hän rakentaa sukupuolen mielikuvia (Säntti 2019, 70). Nämä kulttuuriset oletukset ovat aina muuttuvia ja riippuvaisia ajasta sekä paikasta (Lanser 1996, 252), jonka vuoksi esitetyt oletukset ovat tarkoituksenmukaisesti yksinkertaistettuja sekä kenties tyyppillisempiä länsimaalaiselle ajattelulle.

Valtias on pukeutunut nilkkapituiseen, tummaan kaapuun, joka korostaa sekä hänen pituuttaan että hoikkaa vartaloaan. Hän on ajanut hiuksensa pois, ja sirosta niskasta kiemurtelee päälaele ihomaalilla tehtyjä kuvioita. Kun hän sivelee kirjettä kapeilla sormillaan ja niksauttaa niskojaan kysyvästi, liikkeissä on jotakin vangitsevaa, valta hehkuu hänestä linnan ja maan ääriin [--]. (Alatalo 2019, 24.)

Aeghallin ulkoisen olemuksen kuvailun piirteiden tiedon vähäisyys sekä yksityiskohtaisuus voivat vaikeuttaa sukupuolittuneiden oletusten tekemisen. Kertoja kuvailee henkilöhahmon vartaloa, niskaa, sormia sekä päälakea, jotka jättävät kuitenkin tarkemman ulkoisen olemuksen mysteeriksi. Kuvailussa ei ole havaittavissa sukupuolittuneita vartalon piirteiden tietojen, kuten rintakehän tai rintojen mainintaa. Aeghallin tarkemmista kasvonpiirteistä ei kuvailussa välity tietoa. Aeghallin kuvailussa on havaittavissa oletettuja sukupuolittuneita oletuksia sisältäviä adjektiiveja, joiden ristiriitainen esiintyminen voi yhä vaikeuttaa sukupuolittuneiden oletusten tekemisen. Kertoja kuvailee Aeghallin vartaloa adjektiiveilla hoikka ja pitkä sekä niskaa siroksi, joista hoikka ja siro voivat luoda mielikuvaa vartalon laihuudesta tai pienikokoisuudesta. Mielenkiintoinen yksityiskohta on myös sormien kuvailu kapeiksi. Adjektiivit voivat rakentaa Aeghallista mielikuvaa sukupuoleltaan naisena, sillä vartalon,

niskan ja sormien kuvailu sisältävät oletettuja feminiinisiä piirteitä. Päälaen kuvailu paljaaksi: ”ajanut hiuksensa pois” (Alatalo 2019, 24) voi luoda mielikuvaa Aeghallista sukupuoleltaan miehenä, sillä kalju päälaki ilmentää enemmän oletettua maskuliinista kuin feminiinistä piirrettä. On kuitenkin hyvä huomioda, että feminiiniset ja maskuliiniset piirteet voivat sekoittua, eivätkä ne aina kerro sukupuolesta.

Lopulta valtias pudistaa päätään ja päästää suustaan matalan ja rouhean, miehisen naurahduksen. (Alatalo 2019, 25.)

Kertojan käyttämä miehinen naurua kuvailevana adjektiivina on mielenkiintoinen ratkaisu. Aeghallin kohdalla ei kerronnassa käytetä sukupuoleen viittaavia substantiiveja, joten kuvailu rikkoo tätä yhteneväisyyttä. Voi kysyä, pyrkiikö kertoja tarkoituksellisesti eksplisiittisemmin syventämään miehisyuden maininnalla henkilöhahmon sukupuolen ristiriitaista vaikutelmaa? Ghosalin ja Jetubhain (2018, 281) mukaan androgyynisessä⁷ kuvailussa henkilöhahmon sukupuoli voi säilyä monitulkinntaisena. Aeghallin ulkoisen olemuksen kuvauksessa on havaittavissa oletettuja feminiinisyttä ja maskuliinisuutta yhdisteleviä piirteitä. Henkilöhahmon kohdalla korostuu androgyyninen kuvaus, joka hankaloittaa sukupuolen paikantamisen.

Kerronnassa vaihtelu Caitrionan fokalisointiin on henkilöhahmon kuvailun osalta mielenkiintoinen, sillä näkökulmanvaihtelu voisi luoda eroavaisuutta kuvailtuun tietoon. Niin Caitrionan fokalisoinnissa kuin kertojan kuvailussakin voi huomata yhtäläisyyttä Aeghallin ulkoisten piirteiden tiedon vähäisyydessä ja yksityiskohtaisuudessa. Eroavaisuutta on havaittavissa siinä, että kertojan kuvailussa korostuvat sukupuolittuneita oletuksia sisältävät adjektiivit.

Ja heti ensisilmäyksillä Cat näkee: Aeghallissa on sekä Tulilinnun klaanin pelottomuus että Yön klaanin ylpeys. Hän seisoo vastaanottosalin suurilla tummilla lattiakivillä ryhdikkäänä ja pitelee leukaansa kuin tarkoituksella ylhäällä niin, että katonrajan suurista ikkunoista laskeutuva päivänvalo tavoittaa hänen poskensa. (Alatalo 2019, 24.)

Vaikka Caitriona näkee edessään valtiaan koko ulkoisen olemuksen ja oletetusti olemuksen tarkemmatkin piirteet, fokalisointi keskittyy vain tietoon kasvojen poskista ja vartalon ryhdikkästä asennosta. Posket jäävät ainoastaan mainitsemisen tasolle, eikä niitä kuvailla lainkaan. Kasvojen kuin myös vartalon tarkempi kuvaus jäävät yhä mysteeriksi. Aeghallin sukupuoli jää kerronnassa ulkoisen olemuksen osalta häilyväksi. On myös tärkeä ymmärtää, kuinka henkilöhahmon ulkoisten piirteiden perusteella tehdyt mahdolliset oletukset liittyvät nekin ainoastaan mahdolliseen tulkintaan henkilöhahmon biologisesta sukupuolesta. Queer-tutkimus osaltaan on tuonut esille ajatusta, kuinka biologinen ja sosiaalinen sukupuoli voivat keskenään olla

⁷ Androgyynillä viitataan ihmiseen, jolle ei voida antaa sukupuolen määritelmää tai että hänessä yhdistyy sukupuolen (nainen / mies) piirteitä (Tieteen Termipankki 2014).

häilyviä sekä vaihdella (Karkulehto 2011, 88). Androgyynisen kuvauksen hyödyntäminen Aeghallin kohdalla mahdollistaa sukupuolen kertomatta jättämisen sekä Ghosalin ja Jetubhain (2018, 281) mukaisesti kyseenalaistaa sukupuolittamisen mahdollisuuden kulttuuristen oletusten kautta.

Kun Aeghall paljastaa aikomuksensa saada selville Caitrionan kuolemattomuuden salaisuuden, tulee hänestä Caitrionan vihollinen ja vaarallinen uhka. Caitriona tuo fokalisoinnissaan ilmi väärinymmärryksensä Aeghallista hyvänä ihmisenä.

Niin paljon hyvää Cat on Aeghallista kuullut, niin avoimesti tämä on sallinut erilaisten ihmisten olla ja elää [--]. Ja silti, myrkkysilmissä on nyt ahneus, onko olemassa ihmistä, joka ei pettäisi ihmistä, jonka sisällä ei purkautuisi pahuus? Cat ei tiedä, eikä hän löydä enää voimaa edes miekoista. (Alatalo 2019, 216.)

Caitrionan fokalisoinnissa Aeghallin luonteenpiirteiksi esitetään suorasti määritellen julmuus ja ahneus, jotka saavat Caitrionan tuntemaan itsensä petetyksi. Butlerin (2000, 178) mukaan sukupuoli on rakentunut kulttuurisia käsityksiä sisältävien tekojen, kuten eleiden ja käytöksen kautta. Vaikka sukupuoli on kulttuurisesti rakentunut, luulemme sitä sukupuolen kiistämättömäksi perustaksi (Butler 2000, 178). Aeghallin luonteessa voi havaita hallitsevuutta ja tunteettomuutta, jotka ovat mieheen sukupuolena liitettäviä oletettuja maskuliinisia piirteitä. Toisaalta voi esittää väitteen, että valtiaan asemassa oleva henkilöahmo voi sukupuolestaan riippumatta olla luonteeltaan dominoiva ja vallanhimoinen.

Aeghallin luonnetta määritellään myös epäsuorasti henkilöahmon toiminnan välityksellä, kun hän saapuu sotilaidensa kanssa vangitsemaan Caitrionan. Aeghallin dialogista syntyy vaikutelma henkilöahmosta, joka ahneuksissaan ottaa sen minkä kokee itselleen kuuluvan.

”Siispä minä en pyydä vaan käsken, druidi ja samhnai Caitriona, laske miekasi alas ja polvistu edessäni niin kuin kunnan alamaisen kuuluu.”
(Alatalo 2019, 216.)

Aeghallin asema julmana valtiaana voi luoda oletuksia henkilöahmon sukupuolesta miehenä. Tapionkaski (2021, 433) tuo esille, kuinka tavanomaista on lukiesään luoda oletuksia länsimaalaisen fantasiakirjallisuuden henkilöahmojen, kuten viisaiden velhojen tai satureiden sukupuolista miehiksi. Tämä korostuu erityisesti tilanteissa, joissa henkilöahmon sukupuolesta ei tietoa tuoda esille. Lukijan tulkintoja tukevat kulttuurissa ylläpidettävät tietynlaisia henkilöahmoa koskevat sukupuolituneet oletukset, joita tavanomaisesti toistetaan fantasiakirjallisuudessa. (Tapionkaski 2021, 435.) Voi näin ollen väittää, ettei Aeghallista ilmeneviin mahdollisiin kulttuuriin oletuksiin vaikuta vain tavat, jolla henkilöahmo kerronnassa kuvataan. On myös tärkeä huomioda, että fantasiakirjallisuudesta on perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia henkilöahmoja. Lopulta voi kuitenkin väittää Aeghallista kuvaillun vähäisen ja androgyynisen ulkoisen olemuksen vaikeuttavan sukupuolen oletusten tekemisen.

4.3 Luadhin olemuksen kuvauksesta

Kun Caitriona saapuu Cagairin taistelukouluun, alkaa hänen harjoittelunsa samhnai-taistelijaksi ja hän kohtaa Luadhin. Kerronnassa heidän ensimmäinen kohtaamisensa tapahtuu kirjoitussalissa, jossa Caitriona opettelee kirjoittamaan.

Lasten joukossa muita pidempänä istui myös Luadh. Hän nosti katseensa papereista Caitrionaan. Käsi oli pysähtynyt pitelemään kynää, ote oli kevyt kuin hän olisi pidellyt vain ilmaa, ja tuijottavan katseen yllä hänen ohuet tummat kulmansa kohosivat aavistuksen [--]. [Luadh]kumartui takaisin pöytänsä ääreen niin, että otsan tumma hiustupsu putosi silmille.

Luadhin leveä hymy painoi hänen vasempaan poskeensa hymykuopan. (Alatalo 2019, 172, 175.)

Säntin (2019, 70) mukaan henkilöahmon kuvauksen niukkuus ja epäselvyys voivat vähentää sukupuolen ilmentymistä kerronnassa. Kertoja kuvailussa korostuu Luadhin ulkoisen olemuksen tietojen vähäisyys ja yksityiskohtaisuus, jotka voivat vähentää sukupuolittuneiden oletusten tekemistä vielä enemmän kuin Aeghallin kohdalla. Kertoja kuvailee Luadhin vartalon kokoa, käsiä, kasvoja sekä hiuksia, kuvailun tietojen vähäisyyden mahdollistaen Luadhin sukupuolen monitulkintaisuuden. Luadhin vartalon koko lasten rinnalla muita pidempänä luo vaikutelmaa henkilöahmosta joukon varttuneempana. Kasvojen piirteistä kuvaillaan ainoastaan hymykuoppaa sekä kulmia, mutta tarkempia tietoja kasvojen piirteistä ei kerrota. Luadhin kuvailussa on myös havaittavissa oletettuja sukupuolittuneita oletuksia sisältäviä adjektiiveja sekä kuvailua, joiden ristiriitainen esiintyminen voi yhä vaikeuttaa sukupuolittuneiden oletusten tekemisen. Hiusten kuvailu voi jättää varaa tulkinnalle, jossa Luadhilla ei ole hiustupsun lisäksi muita hiuksia pääläellään. Tämä voi luoda mielikuvaa Luadhista sukupuoleltaan miehenä, sillä piirre sopii oletettuun maskuliinisuuteen.

Kun Caitriona on luovuttamassa ja lähtemässä Cagairista, Luadh haastaa hänet miekkailuun. Niin kertojan kuvailussa kuin Caitrionan fokalisoinnissa voi huomata yhteneväisyyttä ulkoisten piirteiden tiedon vähäisyydessä. Kuitenkin Caitrionan fokalisoinnissa Luadhin tanssinomaista miekkailua kuvataan oletettuja sukupuolittuneita oletuksia sisältävien adjektiivien kautta.

Luadh liikkui ketterästi kuin varjo, kierähti ilmassa ympäri, hänen liikkeensä olivat Caitrionalle tuttuja ja silti uusia. Siro käsi ja siro miekka sivalsivat ilmaa, ja Caitrionan käsi oli vähällä nousta puolustusasentoon [--]. (Alatalo 2019, 205.)

Luadhin liikkeitä kuvaillaan Caitrionan fokalisoinnissa adjektiivillä ketterä, joka tarkoittaa myös kevyttä ja taipuisaa. Luadhin miekkaa pitelevää kättä kuvaillaan

siroksi. Kuvailevista adjektiiveista voi saada mielikuvaa Luadhin sukupuolesta naisena, sillä kuten Aeghallinkin kohdalla, sirous ja keveys ilmentävät oletettuja feminiinisiä piirteitä. Luadhin kuvailussa on androgyyniseen kuvailuun sopivia piirteitä, sillä hänen ulkoisessa olemuksessaan yhdistyvät oletetut maskuliiniset ja feminiiniset piirteet. Androgyynisen kuvailun avulla Luadhin sukupuoli säilyy monitulkintaisena.

Alisdair johdatti oppilaansa alas meriveteen: he riisuivat päällysvaatteensa ja astuivat tummansiniseen, nestemäiseen jäähän.

Luadhin vaalea iho kylmeni luunkalpeaksi. (Alatalo 2019, 176–177.)

Kertojan kuvailussa Luadhin tarkemmat fyysiset piirteet eivät ilmene, kun Caitriona ja muut oppilaat riisuutuvat. He siirtyvät tämän jälkeen harjoituksenomaisesti jäiseen veteen. Caitrionan fokalisoinnissa Luadhin ihonväriä kuvaillaan luunkalpeaksi, eikä tietoa hänen paljaasta vartalostaan käy ilmi. Kerronnasta voi saada vaikutelman, että tarkempien sukupuolittavien piirteiden kertomista vältellään. Ghosalin ja Jetubhain (2018, 282) mukaan tiettyjen ruumiillisten piirteiden perusteella ei sukupuolta voisi yksiselitteisesti päätellä. Kuten Aeghallin kohdalla on tuotu esille, ulkoiset piirteet voivat kertoa ainoastaan henkilöhahmon mahdollisesta biologisesta sukupuolesta, joskin on hyvä muistaa sukupuolen olevan tätä monimutkaisempi asia. (ks. Karkulehto 2011, 88.) Luadhin ulkoisen olemuksen vähäiset tiedot sekä androgyyninen kuvailu mahdollistavat sukupuolen kertomatta jättämisen. Kulttuuristen oletusten kautta tehdyt tulkinnat henkilöhahmon sukupuolesta, eivät yksiselitteisesti kerro totuutta, sillä piirteet voivat esiintyä sukupuolesta riippumatta. Luadhin kuvauksessa voi tunnistaa Karkulehdon (2011, 73) esittämän queer-identiteettikäsitteen ja hahmon identiteetin häilyvyyden.

Luadhin luonteenpiirteiksi voi esittää tyyneyden ja harkitsevuuden, jotka vaikuttavat olevan Caitrionan henkilöhahmossa ihailemia piirteitä.

Caitriona huomasi katseessa jotain mitä hänellä itsellään oli kovin vähän: Viisautta. Järkeä. Aikuisuutta. Kai eniten juuri aikuisuutta. Luadh ei varmasti ollut häntä kuin pari vuotta vanhempi, mutta äkkiä tuntui, kuin Luadh olisikin jo elänyt ikuisuuden eikä hän ikinä saisi tätä kiinni. (Alatalo 2019, 173.)

Caitriona fokalisoitui ensitapaamisessa Luadhin silmien katsetta, jonka kautta hänelle jää vaikutelma itseään kokeneemmasta ihmisestä. Kuvailu tapahtuu suoraan ja Caitriona yrittää etsiä samoja piirteitä itsestään. Luadh vaikuttaa edustavan hänelle kaikkea sitä, mitä hän itse haluaisi olla.

Luadh on pitkään harjoitellut samhnai-taistelija ja hänen taidokkuutensa ilmenee usein miekkojen kanssa tanssimisena. Miekkojen kanssa tanssiminen esiintyy kerronnassa samhnaiden tanssina, jota eräs henkilöhahmoista nimittää: ”yhtä vanha kuin taistelukin” (Alatalo 2019, 179). Kyseinen toiminta kuuluu samhnai-perinteeseen ei vain Luadhin tapaan toimia miekkojen kanssa. Luadh samhnai-taistelijana voi synnyttää soturuuteen rinnastettavia oletuksia henkilöhahmon sukupuolesta miehenä.

Huomionarvoista on kuitenkin se, että Caragairissa on samhnai-taistelijoiden joukossa lapsia ja varttuneempia taistelijoita sukupuolesta riippumatta. Tämän tiedon voi esittää vaikeuttavan sukupuolen oletusten tekemisen. Kuitenkin Tapionkasken (2021, 433, 435) mukaan länsimaisessa fantasiakirjallisuudessa ritarit ja soturit pitävät sisällään sukupuolittuneita oletuksia miehestä. Fantasiakirjallisuuden parissa on myös satureita ja sankareita, jotka murtavat oletuksia miessukupuolesta, kuten Tamora Piercen teoksissa *The song of the Lioness* (1983–1988), joissa Alanna niminen soturi haastaa sukupuoleen liitettäviä kulttuurisia rooleja (Tapionkaski 2021, 440). Tämän huomioon ottaen, voi jälleen esittää väitteen, etteivät Luadhista ilmeneviin mahdollisiin sukupuolen oletuksiin vaikuta vain tavat, jolla henkilöahmo kerronnassa kuvataan. Fantasiakirjallisuudessa laajalti hyödynnetyt sankarihahmot voivat synnyttää ennako-oletuksia sukupuolesta ilman, että kerronnassa tietynlaisia sukupuolittuneita piirteitä korostettaisiin.

Luadh haastaa Caitrionan heidän ensimmäiseen miekkailuunsa, kun Caitriona on lähtemässä Cagairista. Kertojan kertomana ilmenee Luadhin häviäminen. Luadh on aluksi miekkailussa ylivoimainen, mutta Caitrionan yllättäessä Luadh kaatuu maahan. Kaatumisen voi tulkita rikkovan Luadhin harjaantuneen samhnai-taistelijan käytöstä vahvana ja kiistämättömästi miekkailun voittavana osapuolena, sillä Caitriona on vasta hetki sitten alkanut harjoittelemaan miekkailua.

Luadhin puolustuksessa oli heikko kohta ja Caitrionan miekka osui sinne, oikeaan ranteeseen, johon hän olisi voinut lyödä niin että käsi irtoaisi, mutta hän hidasti ja vain kosketti miekalla ihoa, ei viiltänyt. Luadh hämmentyi [--]. Luadh kaatui selälleen maahan, ja sitten Caitriona laski terän hänen paljaalle kaulalleen. (Alatalo 2019, 207.)

Kaatuminen voi kertoa henkilöahmojen välisestä fyysisestä tasavertaisuudesta, jossa vertaus Caitrionaan voi luoda oletuksia Luadhin sukupuolesta. Toisaalta todennäköisemmin Luadh antaa Caitrionan voittoa, tarkoituksenaan saada hänet uskommaan taitoihinsa ja jäämään Cagairiin. Luadhin miekkailussa tapahtuva toiminta jää mysteeriksi, sillä henkilöahmon omaa näkökulmaa ei esiinny kerronnassa. Luadhin käytös ja luonne voivat kertoa hänestä enemmän samhnai-taistelijana, joka jatkuvasti moninaisemmaksi muuttuvan fantasiaahmojen kuvastossa voi edustaa henkilöahmoa sukupuolesta riippumatta.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tutkielmassani tarkastelin Katri Alatalon fantasiaromaanin *Ikuisesti, siskoni* kerronnan keinoja, joiden kautta sivuhenkilöhahmojen Aeghall Tulilinnun ja Luadhin sukupuolta jätettiin kertomatta. Hyödynsin tutkielmassa feminististä queer-narratologiaa, joka nosti sukupuolen teeman kerronnan keskiöön. Feministisen queer-narratologian näkökulman kautta tutkin kertojan ääntä ja kertomisen näkökulmaa sekä niiden kautta henkilöahmojen kertomista. Lähestyin henkilöahmoista kerrottua sukupuolittamattomana kerrontana, jolloin tarkastelin, millaista kielenkäyttöä sekä henkilöahmojen kuvailua teoksen kerronnassa hyödynnettiin.

Aeghallista ja Luadhista kerrottiin hän-muotoisesti heterodiegeettisen kertojan toimesta. Henkilöhahmojen rinnalla kiinnostavaa oli, kuinka myös kertoja jäi sukupuoleltaan monitulkintaiseksi. Lanserin (2018, 931, 933) mukaan heterodiegeettisen kertojan ulkopuolisuus sekä olemuksettomuus, kuten ihmismäisyyden puuttuminen mahdollistavat kertojan sukupuoli-identiteetin säilymistä kerronnassa mysteerinä. Kerronnassa oli henkilökeskeistä kerrontaa, sillä se ajoittain siirtyi Caitrionan fokalisointiin.

Suomen kieliopin sukupuolittamattomuus salli helpommin sukupuolen kertomatta jättämisen hän-muotoisessa kerronnassa. Tämä esiintyi erona esimerkiksi englannin kieleen, jossa heterodiegeettisen kertojan kautta kerrottavien henkilöahmojen sukupuoli kieliopin vuoksi yleensä paljastuu. Henkilöhahmojen sukupuoli säilyi kertomatta myös sukupuolen substantiiveissa. Caitrionan fokalisoinnissa pystyi tulkitsemaan Luadhin sukupuolen substantiivien monitulkintaisuuden, kun henkilöahmo kuin irrotettiin binäärisestä sukupuoli-identiteetistä. Kertoja ei Luadhiin viitannut sukupuolen substantiivin kautta, joka korosti eroa. Aeghalliin ei viitattu sukupuolen substantiivilla niin Caitrionan fokalisoinnissa kuin kertojankaan toimesta. Aeghallin sukupuolen nimeämistä välteltiin sukulaissuhteen termistössä, kun häneen viitattiin vanhempana tai erisnimensä kautta. Tavat, joilla Aeghalliin ja Luadhiin kielellisesti viitattiin Caitrionan ja kertojan kautta, mahdollistivat sukupuolen kertomatta jättämisen. Henkilöhahmoihin viitattiin myös heidän erisimiensä kautta. Esitin väitteen,

etteivät erisnimet kantaneet mukanaan sukupuoliin viittaavia merkityksiä. Perustelin väitettäni tiedonhaun sekä erisnimien vierauden kautta, erityisesti suomen kielen erisnimien kontekstissa. Ghosal ja Jetubhain (2018, 280) mukaan on kuitenkin mahdollista, että eri kulttuureissa on eroja erisnimien sukupuolittavissa merkityksissä. Tämän vuoksi halusin tuoda esille väitteeni rajoittuneisuuden sekä mahdollisuuden, että Luadh ja Aeghall erisniminä sisältävät tietyssä kulttuurissa sukupuolittavan oletuksen.

Tarkastelin Aeghallin ja Luadhin ulkoisen olemuksen, luonteen ja käyttäytymisen kuvailua kerronnassa. Tarkoitukseni ei ollut henkilöhahmojen sukupuolen selvittäminen, vaan länsimaalaisten kulttuuristen oletusten kautta tuoda esille henkilöhahmojen sukupuolen monitulkintaisuuden sekä haastaa sukupuolta paikantavien oletusten tekeminen. Niin Caitrionan fokalisoinnissa kuin kertojan kuvailussa pystyi huomaamaan yhtäläisyyttä Aeghallin ja Luadhin ulkoisten piirteiden tiedon vähäisyydessä ja pieniin yksityiskohtiin huomiota kiinnittävässä kertomisessa. Aeghallin kohdalla vähäisiä piirteiden tietoja kerrottiin enemmän ja erityisesti Luadh jäi henkilöhahmona ulkoiselta olemukseltaan mysteeriksi. Henkilöhahmojen ulkoisen olemuksen kuvailussa oli tulkittavissa piirteitä, jotka voivat sisältää kulttuurisia sukupuolen oletuksia. Aeghallin kohdalla kertojan kuvailussa korostuivat vähäiset sukupuolittavat piirteet, kun Luadhin kohdalla piirteet ilmenivät enemmän Caitrionan fokalisoinnissa. Tässä yhdistyivät niin oletetut feminiiniset kuin maskuliiniset piirteet, joten kuvailu oli androgyyninen. Toin esille, kuinka kerronnan henkilöhahmon ulkoisten piirteiden perusteella tehtävät oletukset liittyvät yhä mahdolliseen tulkintaan henkilöhahmon biologisesta sukupuolesta. Kuten Karkulehto (2011, 88) tuo esille, biologinen ja sosiaalinen sukupuoli voivat olla keskenään häilyviä. Henkilöhahmojen ulkoisen olemuksen kuvailun piirteiden tiedon vähäisyys sekä androgyyninen kuvailu voivat vaikeuttaa sukupuolittuneiden oletusten tekemisen sekä mahdollistaa kertomatta jättämisen.

Henkilöhahmojen luonteesta ja käyttäytymisestä oli haasteellista tehdä tulkin-toja kulttuuristen oletusten kautta, jonka kautta voi tehdä päätelmiä kerronnan sukupuolen kertomatta jättämisen onnistumisesta. Aeghallin asema valtaa rakastavana, julmana valtiaana sekä Luadh taitavana samhna-itaistelijana, voisivat luoda lukijalle oletettuja kulttuurisia sukupuolen käsityksiä. Kuten Tapionkaski (2021, 433) mainitsee, lukija voi tehdä kulttuurisia oletuksia länsimaalaisen fantasiakirjallisuuden henkilöhahmojen, kuten satureiden sukupuolesta miehiksi. On tärkeä huomioida, että fantasiakirjallisuudesta on lisäksi löydettävissä perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia henkilöhahmoja. Esitin kuitenkin väitteen, ettei henkilöhahmoista ilmeneviin mahdollisiin sukupuolen kulttuurisiin oletuksiin vaikuta vain tavat, joilla henkilöhahmo kerronnassa kuvataan. Fantasiakirjallisuudessa laajalti hyödynnetyt sankarihahmot voivat synnyttää ennakko-oletuksia sukupuolesta ilman, että kerronnassa tietynlaisia sukupuolittuneita piirteitä korostettaisiin.

Kerronnasta saattoi saada vaikutelman, että tarkempien sukupuolittavien piirteiden kertomista välteltiin. Esitin kerronnassa tilanteen, jossa Caitriona oletetusti näki henkilöhahmon koko ulkoisen olemuksen ja sen tarkemmatkin piirteet, mutta silti fokalisoinnissa keskityttiin esittelemään sukupuolen osalta vaikeasti tulkittavia, mutta yksityiskohtaisia piirteitä. Caitriona esiintyi kerronnassa omalta sukupuoleltaan osittain häilyvänä, jolloin hänen identiteettiään ei henkilöhahmon omassa fokalisoinnissa tai kertojan kerronnassakaan runsaammin korostettu. Hänen seksuaalisuutensa esiintyi merkitsemättä, kuitenkin siinä pystyi havaitsemaan heteronormatiivisuuden ulkopuolista seksuaali-identiteettiä. Caitrionan queeriksi tulkittavan arvomaailman voisi pohtia selittävän hänen syytään Luadhin ja Aeghallin sukupuolen kertomatta jättämiseen. Kertoja pysytteli tarinan ulkopuolisena ilman tarkempaa analysoitavaa olemusta, mutta voisin epäillä myös tämän arvomaailman sisältävän sukupuolittamista murtavaa tarkoitusta.

Lanser ja Warhol (2015, 7) esittävät, kuinka kulttuuristen käytäntöjen ja Judith Butlerin teorian mukaisten performatiivisten tekojen välillä on vastavuoroinen suhde, sillä kertomukset voivat osallistua kulttuuristen käytäntöjen purkamiseen ja rakentamiseen. Tässä mielessä tulkitsen *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerronnan toistavan toisin sukupuolittuneita käytänteitä, haastaen binäärisiä sukupuolitekoja kerronnan sukupuolen kertomatta jättämisen kautta. Kerronta toistaa toisin myös tapaa, jossa sukupuoli on kiinteä kerronnallinen elementti.

Sukupuolen kertomatta jättämistä ilmeni *Ikuisesti, siskoni* -teoksen kerronnassa sukupuolen ilmaisun rinnalla, jonka voisi tulkita olevan kertomatta jättämistä korostava keino. Sukupuolen kertomisen vaihtelu muutoinkin voisi herätellä tarvetta teoksen kerronnan laajemmalle tutkimiselle. Teoksesta *Ikuisesti, siskoni* on löydettävissä laajemminkin feministiselle sekä queer-kirjallisuudentutkimukselle tutkittavia teemoja. Teoksesta löytyy henkilöhahmoja, joiden sukupuoli tulee kerronnassa kerrotuksi ja sukupuolen paikantamisen kautta voisi olla vielä helpompi tarkastella henkilöhahmojen käyttäytymistä ja tekoja, joiden tarkastelu voisi murtaa oletettuja kulttuurisia sukupuolen käytänteitä. Teoksesta on löydettävissä myös moninaisia seksuaalisuuden teemoja, kuten Caitrionan seksuaali-identiteetin moninainen esiintyminen, jota voisi lähestyä erityisesti queer-kirjallisuudentutkimuksen kautta seksuaalisuuden representaatiota tarkastellen.

Feministinen ja queer-narratologia on käsittääkseni vielä vähän käytetty suomalaisessa tutkimuskentässä. Tulkitsen, että kerronnan tekstien muodon ja rakenteen kautta sukupuolen ja seksuaalisuuden sekä risteävien identiteettien tarkastelulle olisi vielä tilaa, suhteellisesti yleisemmän representaatioita tutkivan lähestymistavan rinnalla.

LÄHTEET

Primäärilähteet:

Alatalo, Katri. *Ikuisesti, siskoni*. 2019. Helsinki: Gummerus.

Sekundäärilähteet:

Butler, Judith. 2000. *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Engelberg, Mila. 2002. The communication of gender in Finnish. Teoksessa Hadumod Bußmann & Marlis Hellinger (toim.) *Gender across languages: the linguistic representation of women and men. Volume 2*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing company, 109–132.

Ghosal, Madhumita & Jetubhai Khuman Bhagirath. 2018. Ungendered narrative: a new genre in the making. *Concentric: literary and cultural studies* 44.2.; 271–293.

Ghosal, Madhumita & Jetubhai Khuman Bhagirath. 2019. When language limits the lust: moments of desire in ungendered narrative. *Trames: a journal of the humanities and social sciences*, 23:1, 15–27. <https://doi.org/10.3176/tr.2019.L02>.

Gummerus. 2019. *Mediatiedote: Ikuisesti, siskoni on eepinen kelttifantasia sisaruudesta*. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69858770/mediatiedote-ikuisesti-siskoni-on-eeppinen-kelttifantasia-sisaruudesta?publisherId=3579>. (Luettu 30.3.2024).

Helsinki Pride yhteisö. 2024. *Sateenkaarisanasto*. https://pride.fi/tietoa-tukea/sateenkaarisanasto/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwIzixBhCoARIsAIC745CCiANsaYbtdb7tbDFcwXfYSHGSR0yJXOGjW_s9yXp0_EKcfsakUaAi7IE-ALw_wcB. (Luettu 22.4.2024).

Hirsjärvi, Irma., Korpua, Jyrki., Kovala, Urpo & Välisalo, Tanja. 2021. Johdanto. Teoksessa Irma Hirsjärvi, Jyrki Korpua, Tanja Välisalo & Urpo Kovala (toim.) *Fantasia: lajit, ilmiöt ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–20.

Jerrman, Toni. 2019. *Muistojen painolasti ei päästä otteestaan Katri Alatalon herkkävoireissä kelttiläisfantasiassa*. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006146880.html>. (Luettu 30.3.2024).

Jyrkinen, Marjut & Penttinen, Elina. 2017. Organisoitunut prostituutio ja seksikauppa. Teoksessa Heini Kainulainen, Johanna Niemi & Päivi Honkatukia (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 250–266.

Karkulehto, Sanna. 2011. *Seksin mediamarkkinat*. Gaudeamus.

Lanser, Susan S. 1996. Queering narratology. Teoksessa Mezei Kathy (toim.) *Ambiguous discourse: feminist narratology and British women writers*. Chapel Hill, NC: The University of North Carolina Press, 250–261.

Lanser, Susan S. 2013. Gender and narrative. Teoksessa Peter Hühn et al (toim.) *The living handbook of narratology*. Hamburg: Hamburg University Press. <https://www-archiv.fdm.uni-hamburg.de/lhn/node/86.html>.

Lanser, Susan S & Warhol, Robyn. 2015. Introduction. Teoksessa Susan S Lanser & Robyn Warhol (toim.) *Narrative theory unbound: queer and feminist interventions*. Columbus: The Ohio state university press, 1–20.

Lanser, Susan S. 2018. Queering narrative voice, *Textual practice*, 32:6, 923–937, <https://doi.org/10.1080/0950236X.2018.1486540>.

Lehtimäki, Markku & Steinby Liisa. 2013. Kertomisen analyysi. Teoksessa Aino Mäkikalli & Liisa Steinby (toim.) *Johdatus kirjallisuusanalyysiin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 96–134.

Livia, Anna. 2001. *Pronoun envy, literary uses of linguistic gender*. New York: Oxford University Press.

Places in the world. *Luadh Albania*. <https://albania.places-in-the-world.com/865089-place-luadh.html>. (Luettu 29.3.2024).

Santos, Marcel De Lima. 2020. Caoineadh: ethnopoetic representations in Irish panegyric tradition. *ABEI Journal* 21, no. 2, 135–146. <https://doi.org/10.37389/abei.v2i2.3365>.

Sjöblom, Tom. 2007. Druidit: Tietäjiä, pappeja vai samaaneja. *Uskonnotutkija - Religionsforskaren*, (2). <https://journal.fi/uskonnotutkija/article/view/64440>.

Säntti, Joonas. 2019. Kettu, koira vai apila? Sukupuolettomuuden mahdollisuuksista suomalaisessa nykyfiktiossa. *SQS – Suomen queer-tutkimuksen seuran lehti*, 13:1–2, 69–77. <https://doi.org/10.23980/sqs.89131>.

Tapionkaski, Sanna. 2021. Fantasia, sukupuoli ja seksuaalisuus. Teoksessa Irma Hirsjärvi, Jyrki Korpua, Tanja Välisalo & Urpo Kovala (toim.) *Fantasia: lajit, ilmiöt ja yhteiskunta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 433–454.

Terentjeva, Dess. 2022. Ihailtavat muunsukupuoliset sankarit: Muunsukupuolisten representaatiot kotimaisissa spefiromaaneissa 2020-luvulla. *SQS – Suomen queer-tutkimuksen seuran lehti*, 16:2, 36–46. <https://doi.org/10.23980/sqs.125678>.

Tieteen Termipankki. 2014. *Kirjallisuudentutkimus: Androgyyni*.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:androgyyni>. (Luettu 31.3.2024).